

Fıkra Destekli Tarih Öğretimi

Herhangi bir dersin öğretilmesi sırasında bazen ders monotonlaşır. Son derece sıkıcı ve usandırıcı hale gelir. Öğrenciler, dersi ilgi, sevgi ve dikkatle izlemeleri gerekirken, kendilerini bir başka hayal alemine atarlar. Kaldı ki yetişkin bir insanın

dikkatinin ancak 15-20 dakika olduğu gözönüne alınırsa, bu durumun beklendik bir sonuç olduğu da ortadadır.

İşte tam bu aşamada öğretici bütün hünlerini sergilemeli ve öğrencilerinin konuyla ilgilenmelerini sağlamalıdır. Bütün öğrencilerin ilgisini derste işlenen konuya çekmek de, bazen bir fıkıyla, bazen ilgi çekici öykü ya da anekdotla sağlanabilir. Konuya tarih öğretimi açısından baktığımızda, dikkati dağılan öğrencilere tarihi fıkırları veren bir öğretmen, öğrencilerin derse katılmalarını, ilgi ve sevgi çerçevesinde konularla ilgilenmelerini sağlayacaktır.

Öğretim dünyasında değişen ve sürekli gelişen yöntemlere bütün öğreticiler gibi öğretmenler de ayak uydurmalı. Bir öğretmen, dersinin amacını, öğrencilere kazandırmak istediği hedef-davranışları gerçekleştirmek için yeni yöntemler ve pratik uygulamalar ortaya koyabilmeli. Son derece önemli bir görevi yerine getiren öğretmenler, okuyup öğrendiklerini öğrenciye aktarmak için çok çaba sarfederek. Mesleğinde son derece deneyimli ve bilgili bir öğretmen, belki de öğrenciye sürekli bir bilgi aktarımının yararlı olabileceğini savunabilir; ama birçok eğitimci artık "Öğrenci Merkezli Eğitimi" savunuyor. Bu durum, örnek seçtiğimiz tarih dersi için de geçerli. Herhangi bir tarih konusu, öğrencilerin de içinde rol alabileceği şekilde tasarlanıp anlatılırsa, öğrencilerin o derste ne sıkılması olası, ne de o dersin konusunu unutması. Dolayısıyla tarih öğretmenleri öğrencilerine bazı tarihi konuları açıklarken, onlara yaratıcı drama çalışmalarını kapsamında roller dağıtmalı. Bir tarihi olayı açıklarken anlatılan bir tarihi fıkra içerisinde, öğrencilere roller vermeli. Böylece kendisini tarihi karakterlerin yerine koyan öğrenci konuyu daha iyi kavrar.

Tarih öğretimi gerçekleştirilirken sürekli olarak ciddi konularla uğraşmak, hem öğretmeni, hem de öğrenciyi sıkır. Bu konuda tarih yazarı Tahsin Ünal şu açıklamaları yapıyor: "...Tarih, yüzü gülmez, asık suratlı bir ihtiyar değildir. Aksine insanı bazen güldüren, bazen düşündüren fakat mutlaka güzel güzel fıkralar anlatan hoş sohbet, nur yüzlü bir ihtiyar dededir. İnsan bin yıl yaşamaz ama, ihtiyar tarihi okuyan bin yıl yaşamış gibi bilgi, kültür, tefekkür ve tecrübe sahibi olur."

İnsanlar, tarihte birçok defa karşısındaki kişileri (özellikle de padişah gibi kişileri) açıktan açığa eleştirememişler. Örneğin; "Hünkarım siz yanlış yapıyorsunuz. Yetim hakkı yiyorsunuz. Devletin malını yanlış yolda kullanıyorsunuz" demek, söyleyen kişinin yaşama veda etmeyi göze almasını gerektirir. Ama bu söylemler, risk altına girmeden yapılmış da. Doğrudan yanlış belirtmek yerine, fıkralarla ibret verici bir nüktedanlık kullanılmış. Zamanında aktarılan fıkralarla, eğitimcilik ve öğreticilik sağlanmış. Dolayısıyla fıkralar, yaşamın içinden gelen olaylar. Ders verme niteliği taşıyan bu olaylar, öğrenme çabesindeki kitleleri de etkiler. Bir tarih öğretmeni de söylemek istediklerini ve bazı gerçeklikleri bu tür fıkralar aracılığıyla anlatabilir.

Ancak bu konuda her öğretmenin aynı birikime sahip olması beklenemez. Bu nedenle konuyla ilgili olarak bütün tarihi fıkraların ya da önemli başka tarihi olayların eğitim CD'lerine çekilmesi öğretmenin çalışmalarına kolaylık getirecektir. Bu konuda da, Milli Eğitim Bakanlığı'nca eğitim bilimleri üzerine branşlaşmış uzmanlardan destek alınabilir. CD'ler, öğrencinin olayları, görsel zekasıyla kavramasını sağlayacaktır. Öğrenci, geçmişte yaşanmış olaylara gidecek ve bu tarihi gezinti; o günkü yaşantı, sosyal, siyasi, ekonomik olaylar hakkında bir izlenim edinecektir. Yalnız dikkat edilmesi gereken nokta, fıkraların, öğrencilerin düzey ve yaşlarına uygun, anlatılan konularla da bağlantılı olmasıdır. Yaşa ve konuya uygun olmayan fıkralar, öğrencinin dikkatini toplama yerine, farklı etkiler ortaya çıkarabilir. Dolayısıyla anlatılacak fıkralar, hedef-davranışları kazandırmaya yönelik olmalıdır. Ayrıca seçilen fıkradan çıkarılacak anlam, geçmişte olduğu gibi hem bugün, hem yarın için yeni olma özelliği taşınmalıdır.

Tarih öğretiminde, gerek sosyal bilgiler kapsamındaki tarihi konular, gerekse doğrudan tarih dersi konularını destekleyecek şekilde seçilecek bu fıkralar, doğru öğretim yöntemleriyle kullanılırsa o dersten verim alınır. Bu yöntemlerin en başta geleni, örnek olay çalışmasıdır. Bunu "Akli Kesmek" başlığını verebileceğimiz bir fıkıyla örnekleyelim: "Büyük Türk alimi İbni Sina'yı babası küçük yaşta matematik öğrenmesi için bir okula gönderir; fakat o, cebir ve geometri problemlerini bir türlü çözemez. Bu yüzden bir gün okuldan kaçır. Yolda rastladığı bir kervana katılır, bir süre onlarla birlikte yol aldıktan sonra kervan konaklar. Su almak için Sina'yı bir kuyuya gönderirler. Su çekerken gözü kovanın bağlı olduğu ipe takılır. İp sirtüne sirtüne sert kayayı kesmiş. Olacak gibi değil! 'Lakin kırarak tekrar sirtüne ip kayayı kesiyor da benim aklım çok çalışmakla neden cebir ve geometriyi kesmesin!' der. Kovayı kervancıya teslim ederek hemen okuluna döner".

9. sınıf Tarih I dersi programında yer alan Türk Dünyası (10-13.yy) isimli 5. üniteye 35. amacın davranışına göre; öğretmen her bir soruyu, değişik beş öğrenciye sorar. Bu noktada gerekçeli yanıt alması ve yanıtın doğruluğu üzerinde sınıfça tartışılması önemlidir. Karşıt görüşte olan-

lar varsa, onların iddiaları da gerekçeli olarak alınmalıdır. Dolayısıyla konunun tekrar tartışılması gündeme gelecektir. Sınıf olarak bir sonuca varılması ve doğru yanıt bulunduktan sonra sınıfa pekiştirilerek verilmesi gerekebilir. Eğer yanıt yoksa öğretmen metinden yararlanarak ipuçlarını kullanabilir. Ayrıca sınıfı göz ucuyla denetler. Bununla birlikte dersin ve konunun amacına uygun değişik sorular da sorulabilir.

Bir başka yöntem de, benzetişimdir (simülasyon). Bu yöntemde, herhangi bir tarihi olay benzetişim yöntemiyle iki ya da daha çok öğrenci tarafından dönemin koşulları da dikkate alınarak sınıf ortamında canlandırılır. Bilgisayar ortamında da bu tarihi olay canlandırılabilir; burada önemli olan, öğrencilerin tarihi olayı yaşayarak öğrenebilmesidir. Böylece öğrenci, olayda geçen tarihi kahramanlar açısından durumu kavrayacak, farklı bir pencereden tarihi yaşayacaktır. Canlandırmayla kazanılan bilgiler hiç şüphesiz ki kalıcılık gösterir. Sınıftaki diğer öğrenciler de kendilerini bu tarihi atmosferde bulacak; böylece öğrenme üst düzeyde gerçekleşebilecek.

İşte bu yöntemler uygulanırken de, her tarih ünitesi ya da her tarih konusunda fıkra kullanılabilir. Bu noktada bütün tarih öğretmenlerinin en azından aynı düzeyde olabilmeleri için kullanılacak fıkıyla ilgili olan ünite ve konular önceden saptanmalıdır. Bu nedenle tarih derslerinde kullanılan kitaplar içerisindeki bazı ünite ve konu sonlarına, dersin özel ve genel amaçlarına uyacak uygun tarihi fıkralar konabilir. Bu fıkralar, öğrencilere tarih kültürü kazandıracak ve tarihi sevdirecektir.

Fıkra anlatmak da bir ustalık ister. Jest ve mimikler öğrenciyi heyecanlandırıp güldürmeli ya da ders çıkartabilmesine olanak sağlamalıdır. İyi bir fıkra anlatıcısı öğretmen, öğrencisine beklenen yararları sunarken, jest ve mimiklerini tam anlamıyla kullanamayan bir öğretmene öğrencisine yarar yerine zarar verebilir. Bu nedenle öğretmen dersi sunmadan önce, sunumunda yer vereceği fıkra üzerinde çalışmalıdır.

Sonuç olarak; ortaöğretimdeki gençlerimiz daha gururlu, bir o kadar da heyecanlı yapıda oldukları için yanlış ve hatalı davranışlar içerisine girebilirler. Yeri geldiği zaman, tarih öğretmenleri bu hataları bazı tarihi fıkralardan ibret çıkartarak düzeltmeye çalışırsa hiçbir öğrencinin gururu incinmeyecektir. Yani "kıssadan hisse, herkes payına düşeni alacaktır." Tarihi fıkralarla destekli bir tarih öğretimi, hiç kuşkusuz. öğrencilerin daha sonraki yaşamlarında karşılarına çıkacak olan çeşitli sorulara en uygun yanıtı vermelerini de sağlayacak. Öğrencilere hayata hazırlanmayı, yaşamın içinden olaylardan nasıl ders almaları gerektiğini, sosyal insan ve bir vatandaş olarak görev ve sorumluluklarını öğretecektir. Tarihi fıkralar, aynı zamanda sonraki nesillere Türk insanının espi gücünü ve yeteneklerini aktaran bir mesaj niteliğindedir.

Demirhan Yılmaz
Kadıköy Çok Programlı Lise
Tarih Öğretmeni/Muğla

Değerli Okurlar, görüşlerinizi

400 kelimeyi geçmeyecek biçimde ve fotoğrafınızla birlikte "TÜBİTAK Bilim ve Teknik Dergisi, Forum Köşesi, Atatürk Bul. No:221 Kavaklıdere- Ankara" adresine gönderebilirsiniz. Görüşler aktarıldıkça 3. şahısları suçlayıcı ifadelerden kaçınılmasını rica ederiz. Forum'da ve Serbest Kürsü'de yayımlanan okuyucu görüşleri Bilim ve Teknik dergisini bağlamaz. Forum köşesine aşağıdaki telefon ve faks numaralarıyla da erişebilirsiniz:

Tel: (312) 468 53 00 / 1067 (Gülün Akbaba) Faks: (312) 427 66 77